

Emlékkönyv

A BAPTISTA TEOLÓGIAI SZEMINÁRIUM ALAPÍTÁSÁNAK 75. ÉVFORDULÓJÁRA

EMLÉKKÖNYV

**a Baptista
Teológiai Szeminárium
alapításának
75. évfordulójára**

B u d a p e s t

Szerkesztette:
DR. SOMOGYI BARNABÁS
Lektorálta:
Ifj. ALMÁSI MIHÁLY
A fedélterv Pap Klára munkája

Kiadja a Magyarországi Baptista Egyház
Felelős kiadó: *Laczkovszki János*
Széchenyi Nyomda, Győr 81. K –1028
Felelős nyomdavezető: Nagy Iván igazgató

Az úrvacsora

Megkisérelem összefoglalni a magyar baptisták tanítását az úrvacsora tárgyában. A multat vizsgálva csak a fő vonásokat emelem ki.

A Teológiai Szeminárium 60., jubileumi évét záró istentiszteletén dr. Nagy József „Teológiai szemléletünk fejlődése” címmel tartott előadást¹. Megállapításai 15 év távlatából is helytállóak: „A századforduló hősi küzdelmében élő baptista generáció szilárd hitalapokra épült, komoly meggyőződéssel messzeható munkát végzett az evangélium képviselésében. Éppen ezért a teológiai szemlélet fejlődése nem elsősorban az alapvető hittani (dogmatikai) kérdésekben mutatkozik, mint inkább a gyakorlati hitélet felépítményi részében, a mindennapi élettel összefüggő területen.

Baptista, biblikus beállítottságunk azonban ezeket a változásokat nem csupán praktikus kérdésként tekinti, hanem keresi az elvi alapvetést (magyarázatot) is. Változást mondtam, de mivel ez a változás nemcsak formai, hanem tartalmi, minőségi jellegű is, ezért joggal nevezhetem fejlődésnek.

Az elvi alapvetéshez, a 60 év előtt és azt követő időszak megismeréséhez elsősorban az alapító igazgató, Udvarnoki András két műve (Kereszttyén hittan és Népszerű teológia), valamint az elvileg akkor érvényben levő hitvallás a „Hitvallomása és szerkezete a keresztelt kereszttyén gyülekezeteknek...” adja a legfőbb anyagot.

Ha ezeket a műveket tanulmányozzuk, megállapíthatjuk, hogy egy-két teológiai alapfogalomban levő különbségtől és néhány stiláris eltéréstől eltekintve, az akkori teológiai alapvetések ma is helytállóak. Ahhoz, hogy a különbségeket megláthassuk, egyrészt a való egyházi illetve közösségi életet tükröző egyházi lapok cikkanyagát, másrészt a hagyományokban fennmaradt ismereteket kell figyelembe vennünk.

Amikor jellemezni kívánom az egykori teológiai szemlélet főbb vonásait, nem lehet figyelmen kívül hagynom azokat a tényezőket sem, amelyek a külső és belső körülményekből adódtak. Gondolok itt a külső társadalmi, kulturális és vallási viszonyokra éppúgy, mint a baptizmust formáló belső, tárgyi és személyi adottságokra².

Az úrvacsora kérdését baptista körökben a bemelegítéssel kapcsolatos apologetikai jellegű viták mindig is megelőzték. Az ún. Ócsai hitvallás pl. 5 oldalt szám a „szent keresztség”-nek, és 3 oldalt a „szent vacsorának”³, Udvarnoki András Keresztyén hittana 16 oldalon taglalja a bemelegítést és 8 oldalon az „úri szentvacsorát”⁴, dr. Udvarnoki Béla egyik könyvében 20 oldalon foglalkozik a bemelegítéssel, de az úrvacsorának nem szán külön fejezetet, csak egyéb kérdések kapcsán szól róla⁵. Az úrvacsora napjainkig másodlagos maradt a bemelegítéssel szemben. Ezt bizonyítja pl. a Református Világszövetség katolikus, ortodox és baptista felekezeti világszövetségekkal, az 1970-es évek végén folytatott párbeszéde. A Református Világszövetség által kiadott értékelésekhez hozzászólt a Magyarországi Református Egyház⁶. A hozzászólók az „Egyház és keresztség” címszó alatt ezt írják: „...hiányát érezzük annak, hogy a másik sakramentum, az úrvacsora ekkleziológiai jelentősége említésre sem került, sőt maga az úrvacsora kérdése is hiányzik az eddigi dialógusból”⁷. Való igaz, hogy jónéhány teológiai téma megelőzte és megelőzi az úrvacsorát. Úgy vélem, itt az ideje annak, hogy alapos vizsgálat tárgyává tegyük Krisztusnak e rendelkezését. Mint már említettem, e vizsgálatokban először hazai elődeinket kívánom megszólaltatni. Mit jelentett nekik az úrvacsora?

I.

A MÚLT

Zárt communio. A legrövidebben talán így írható le a magyar baptista úrvacsoragyakorlat, kezdettől fogva századunk 60-as évéig, annak ellenére, hogy a „zárt communio”, mint kifejezés nem jellemző. De nézzük először a jellemző magyar neveket.

1. A nevek

Az ún. Ócsai hitvallás „szent vacsoráról” ír, mely „kegyelemteljes intézmény”. A jegyeket „szent jegyeknek” nevezi, majd az „úri szent vacsora” kifejezést használva, zárja a hitcikket⁸.

A „*Keresztyén hittan*” az „*úri szentvacsora*”, a „*szentvacsora*” és az „*Úrvacsora*” megnevezéseket használja⁹.

A „*Hittan iskolai és általános használatra*” c. füzet már *szertartásokról* beszél, megjegyezve, hogy ezeket „az egyházak *szensége*nek nevezik, latinosan: sakramentumnak... az újtestámentum nem nevezi annak, tehát mi sem nevezzük”¹⁰.

Ugyanez a szemlélet tükröződik „*Az újszövetségi gyülekezet*” c. kötetben is¹¹.

Az „*Újtestamentumi theológia*” c. szemináriumi jegyzet szintén *szertartásként* tartja számon az úrvacsorát¹².

Természetesen nem volt egyszerű elődeink dolga, amikor megfelelő szót kerestek az úrvacsora meghatározására. Nyilvánvaló pozitívum, hogy az „*úri szent vacsorától*” *eljutottak a „szertartásig*” — ha az egyszerűsítést pozitívumnak tekintjük —¹³. A „szertartás” szón túl igen szép kifejezés a „*kegyelemteljes intézmény*”¹⁴ az „Ócsai hitvallás” szóhasználatában.

2. Az úrvacsora lényege

a) Kegyelmi eszköz

A kegyelmi eszközökkel kapcsolatos fölfogásunk kifejtésére itt nincs módunk. Mindössze megjegyezzük, hogy az úrvacsorát a kegyelem tényleges eszközének tekintjük, de nem gondoljuk, hogy valamiféle különleges kegyelem eszköze lenne¹⁵.

Az *Ócsai hitvallás* „*kegyelemteljes intézmény*” elnevezésén túl ezt mondja: „melyet (ti. az úrvacsorát) mi *megbecsülhetetlen kegyelem eszköznek* tartunk...”¹⁶ Kétségtől átsüt a fogalmazáson a római katolikusok „kegyelmi eszköz” gondolatköre.

Udvarnoki András szerint „Ez azoknak a vacsorája, akik az Úrral *jó viszonyban* vannak. Nem viszonyt javító, vagy bűnbocsátó eszköz; de nem is engesztelő áldozat, mint a katolikus egyház tanítja...”¹⁷ Ez világos elhatárolás a mágikus, misztikus sakramentalizmustól.

„Oly intézmény — írja *Udvarnoki András* — mely által a *hívők állandó összeköttetése eszközöltetik*”¹⁸, másféle „eszközlésről” nem tud a szerző.

Az „*Újtestamentumi theologia*” sem ismeri az „eszköz” kifejezést. A jegyzet szerint: Az úrvacsora, a hívő számára az Isten a *Krisztus* halála által nyújtott *kegyelmének látható tanúja*¹⁹. „*Az újszövetségi gyülekezet*” semmiféle „eszközlésről” sem tud. A szerző szerint az úrvacsora értéke és haszna a hívő „észbeli és szívbéli állapotán múlik”. Odáig megy, hogy — a korabeli irodalomban egyedülállóan — megfogalmazza az úrvacsora diakóniai aspektusát: „A hívő hálával távozik el a vacsora színhelyéről, tudva azt, hogy Krisztus érte halt meg s új elhatározásokat tesz. Életét Isten és az emberek szolgálatába állítja. Ilyen mély és igaz értelemben neki is közössége van Krisztus testével és vérével”²⁰.

b) Emlékvacsora

Az emlékvacsora jelleg kezdettől fogva hangsúlyos, Elődeink azonban világosan látják, hogy az úrvacsora nem kizárólagosan az emlékeztetést szolgálja. Az *Ócsai hitvallás* pl. a *hirdetésre* (ti. Krisztus halálának, megváltó művének a hirdetésére) helyezi a hangsúlyt. Mint mondja: „E hirdetés által az Isten Fiának emléke újból megelevenedik...”²¹

Udvarnoki András szerint „a szentvacsorát maga az Úr szerezte avégből, hogy általa halála *emlékünnepe*ltessék, amíg eljövend”. Azonban ő is előnyben részesíti a „hirdetést”, melynek tárgya az Úr halála, mint üdvösségünk egyedüli alapja²².

A hirdetést és az emlékeztetést összhangban látja pl. a *Vasárnapi Tanító*. Lk 22:19-et magyarázva írja: „A húsvéti bárány evésénél szerzette Jézus az Ő emlékvacsoráját, melyet tanítványainak az ő újbóli visszatéréséig kell megünnepelni, és amellet engesztelő halálára visszaemlékezni”²³. Az *ünneplés* kiemelése igen lényeges! Nagy hiba, ha amolyan halottsíratóvá válik az úrvacsora *ünnepe*! (A későbbiekben erről még szólok.)

Nehéz lenne bármelyik cím alá is besorolni *dr. Somogyi Imre* nézeteit. Közösségünknek egyik – kétségtől igen nagyhatású – vezéregyénisége elsősorban az elhatárolásra figyelve fejti ki véleményét az úrvacsoráról. Tanulmányának címe: „Az Úr vacsorája az Ige fényében” (Bp. 1944). Mi nem az úrvacsora? – kérdezi – s válaszában meghúzza a határokat: „Nem, áldozás, nem üdvyszerző cselekmény. Lehet jelképe az Isten kegyelmének, de nem hozhatja magát a kegyelmet”. Szerinte is fontos az emlékezés. Igen szép kifejezése, miszerint az úrvacsora „jelképes istentisztelet”. Közösségi, gyülekezeti cselekményként látja csak értelmét. A *bemerítés belépés* a közösségbe – mondja –, az úrvacsora a *megmaradás* jele a közösségben.

c) *Communio sanctorum*

Már említettem, hogy elődeink szerint az úrvacsora azoknak a közösségi vacsorája, akik „az Urral jó viszonyban vannak” (v. ö. 16. jegyzet). Ez a megfogalmazás már bizonyos értelemben nyitásnak számít, ugyanis pl. az *Ócsai hitvallás* szerint „Az úri szent vacsora kizárólag csak olyanoké, kik Istennek megtérítő kegyelme által az ő tulajdonaivá lettek és a szent keresztségben részesültek”²⁴. A „szent keresztség” alatt itt a felnőtt korban, hit és megtérés nyomán kiszolgáltattott *bemerítés* értendő. Hogy félreértés ne essék, „Az újszövetségi gyülekezet”-ben ezt olvassuk: „Az úrvacsorában a Szentírás szerint csak a hitük vallomására alámerített egyének és gyülekezeti tagok részesülhetnek”²⁵. Ez utóbbi megjegyzés az amerikai Déli Baptista Szövetség álláspontja, mely ebben a korban Magyarországon is uralkodó. Az amerikai baptisták egyébként (kezdettől fogva szinte napjainkig) csaknem kizárólag a zárt *communio*t gyakorolják. Csak *bemerített* gyülekezeti tagok vehetnek úrvacsorát. Ez a szemlélet esetenként oda vezetett, hogy egyesek (pl. J. R. Graves, 1881 óta)

mindennemű intercommuniót elvetettek (azt is, hogy baptista gyülekezeti tag egy másik baptista gyülekezetben úrvacsorázhassék)²⁶. Kialakult egy különös gyakorlat: az önvizsgálaton túl az egymás megvizsgálása. Ha valakit a közösség (a helyi gyülekezet) nem tartott méltónak az úrvacsorához, úgy azt kizárta a communióból. Fenyítékké lett az úrvacsorától való eltiltás. Egyes gyülekezetekben bevezették a szombat esti közösségi órát, melyen megvizsgálták, hogy ki törekedett „szentül élni”, ki alkalmas tehát arra, hogy a következő napon éljen az úrvacsorával²⁷. Egyes angol gyülekezetek erre a vizsgálódásra minden úrvacsora előtt egy teljes hetet szántak.

Nyilvánvaló, hogy az a nemes cél vezette J. R. Graves-t és mindazokat, akik ennyire szigorúan szabályozták az úrvacsorával való életet, hogy valóságosan a szentek közössége legyen az emlékjegyekben részesülő gyülekezet. Hasonló törekvések hazánkban is föllelhetők voltak. Fentiekkel kapcsolatban úgy véljük, hogy nincs lehetőségünk semmiféle biztos ítélettelre mások tekintetében (kivéve, ha nyilvánvaló bűnről van szó.) A Szentírás konkrétan nem szól arról, hogy az úrvacsorától való eltiltás fenyítékként kerüljön alkalmazásra a gyülekezetben. Pál apostol is önmagunk megpróbálására, megítélésére szólít föl (1Kor 11:28, 31).

Az Ócsai hitvallás nem tud az úrvacsorától való eltiltásról, mint fenyítő eszközről²⁸.

Udvarnoki András ezt írja: „Az Úr vacsoráját nem élvezheti olyan egyén, aki az Úrral nincs jó viszonyban, aki nyilvános bűnben él, aki haragtartó és megbocsátásra, kibékülésre nem hajlandó”²⁹. Állítása bizonyítására Mt 5:23–24-et, valamint Mk 11:25–26-ot hozza fel. A „nem élvezheti” magában foglalja az eltiltás lehetőségét, de érthető úgy is, hogy *nincs hasznára*, vagy hogy: *ön maga állapítja meg magáról*, hogy nem méltó.

„A fenyíték” cím alatt ezt olvashatjuk: „Ha a fenyített hosszú időn át nem mutat javulást, a gyülekezetnek jogában áll megvonni tőle a közösséget, és tagjai sorából törölheti”³⁰. A „megvonni tőle a közösséget...” szintén nem egyértelmű utalás az úrvacsorától való eltiltásra. Különös, hogy „Az újszövetségi gyülekezet”, mely 9 teljes oldalt szán a gyülekezeti fegyelemnek, nem említi a témát³¹, viszont dr. Udvarnoki Béla szerint: „A gyülekezeti fegyelmezésnek elméletileg és gyakorlatilag három fokát ismerjük: 1) Intés. 2) Az úrvacsorától rövidebb-hosszabb időre való eltiltás. 3) A gyülekezetből való kirekesztés”³². — Ugy érezzük, hogy ez a megállapítás csak egyes gyülekezetek gyakorlatát tükrözi, de az úrvacsorától való eltiltás tekintetében nem kimondottan biblikus. A szerző nem is igyekszik arra, hogy igékkel támassza alá állítását. (Természetesen nem kizárólag baptista gonddal állunk szemben. Dr. Kocsis Elemér, debreceni református professzor is megjegyzi, hogy: „Az úrvacsora hanyatlása a kutatók szerint tulajdonképpen a protestáns orthodoxia korára vezethető vissza, amikor az úrvacsorai közösség feltételévé az igaz tan’ elfogadását tették. E cél érdekében annyira túlterhelték az úrvacsorát mindenféle tanítással és oktatással, hogy a tulajdonképpeni úrvacsoravétel – akkor

is, ha a személyes imádságokat és a szereztetési ígét hozzászámítjuk, – csak néhány másodpercre redukálódott. Az úrvacsora elveszett a szavak özönében. Ehhez járult, hogy az úrvacsorát egybekötötték az egyházfegyelemmel [disciplina ecclesiastica]. Az exkommunikáció, amely az úrvacsora tisztaságát volt hivatva megvédeni, végül is az elriasztás eszköze lett. Mivel a reformátori egyházakban nincs passzív úrvacsoravétel, az exkommunikáció sokkal riasztóbban hatott, mint a középkori egyházban. A középkorban összekötötték az eucharistiát az ún. „húsvéti gyónással”. Ez a protestáns egyházakban úgy hatott, hogy az úrvacsorát bűnbánati hét előzi meg. Aki nem tud a bűnbánati héten templomba menni, az elriad az ünnepi úrvacsoravételtől. Túl van terhelve a protestáns úrvacsora a *bűnbánat motívumával*, és kevés benne a feltámadott Krisztussal, a gyülekezet élő Urával való *együtt-örvendezés*. Református úrvacsoraosztáson a *halotti tor* hangulata alakult ki. Jézus utolsó vacsorája egészen más volt, és egészen más volt az ősegyházi úrvacsora is, a tanítványok gyülekezetének örvendező, hálaadó, meghitt együttléte³³) – Az idézett megállapítás sok tekintetben igaz a magyar baptista múltira – olykor a jelenre nézve is.

3. Az úrvacsoratan kisugárzása

Ecclesiologiai szempontból elődeink egyetértenek abban, hogy az úrvacsora elválaszthatatlan a gyülekezettől: „... az Ur által az *Ő gyülekezete számára szereztetett* kegyelemteljes intézmény...”³⁴, abban is, hogy „... a gyülekezetben, *erre rendelt személy által* a szerzési ígék hangoztatása és ünnepélyes hálaima után kenyér töretik, s ez valamint utána a bor is a kehelyből a gyülekezet tagjai által vétetik”³⁵. Gyülekezet alatt az egy helyen levő bemeztett hívők közösségét értik. Az idézetből az is világos, hogy fontos szerepe van a *hálaadásnak*.

Az úrvacsora *közös étkezés* (agapé) *jellege* már sokkal halványabb, az *örömmünnep jelleg* pedig alig mutatható ki. Az *áldozat motívum* is szinte teljesen hiányzik. Ennek oka nyilván a római katolikus értelmezéssel való radikális szembenállás. A *páskával való összekapcsolás* élő hagyomány³⁶.

Az *eszkhatologikus szempont* mindössze annyiban érvényesül, amennyiben a bibliai szövegekben konkrét megfogalmazást nyer, de az igehirdetésben szegényesen mutatható ki.

Diakóniai tevékenységnek fogható föl a betegek meglátogatása a lelkipásztor és legalább két diakónus által, s a jegyek ilyen körben való kiszolgálása. Bizonyos időszakokban kimutatható a gyülekezet szegényeit vagy más szegényeket megsegítő célzatú, az úrvacsorával egybekötött célgyűjtés.

II.

A JELEN

Jelen alatt az utóbbi másfél, két évtizedet értem. E kornak kiemelkedő teológusa dr. Nagy József, aki Rendszeres teológiai jegyzetek I–II. címen adta közre a Baptista Teológiai Szemináriumban 1961-óta előadott anyagot. Tizennyolc oldalon foglalkozik a gyülekezet szertartásaival, ebből kilenc oldalon ír az úrvacsoráról³⁷. Megőrzi, esetenként szigorítja az elődök nézeteit. Definíciója így hangzik: „Az úrvacsora olyan szertartás, amelyben az egybegyűlt gyülekezet a feljogosított gyülekezeti képviselő által megtört kenyérből eszik és kiöntött borból iszik, cselekedve ezt állandó emlékezéssel az egykor keresztre feszített, de feltámadt Megváltóra, mint a szellemi élet forrására; vagy más szavakkal, úgy végezve el ezt a Krisztus halálát és feltámadását magában rejtő közös cselekményt, mint amely által az újjászületésben elkezdődött élet fennmarad, tovább fejlődik és beteljesedik. Ez lényegében Krisztussal és egymással való közösségünk megerősítése (1Kor 10:16)”³⁸.

Az úrvacsorának tehát fontos része az *emlékezés*. Az *egybegyűlt gyülekezet szertartása*, melyhez *feljogosított gyülekezeti képviselő* közreműködése szükséges. Az új élet fejlődésének eszköze.

A szerző a továbbiakban kifejti, hogy az úrvacsorát Krisztus rendelte el halálának emlékeztetésére³⁹. Az úrvacsora *eszkatologikus jellegére* utalva hivatkozik az igére, miszerint *Krisztus* második *eljöveteléig* szükséges gyakorolnunk az úrvacsorát. Hangsúlyozza, hogy az emlékezés mellett *fontos, hogy „Krisztus halálát hirdetjük a világnak”*⁴⁰.

Gyülekezetben kell ünnepelni — írja —, majd a lelkész illetve a gyülekezet (mint testület) felelősségéről szól. Erőteljesen hangsúlyozza az „úrvacsorai részvételhez szükséges előzetes kellékek”⁴¹ fontosságát:

1) Krisztus az úrvacsora megünneplését nem az egész széles világnak, hanem csak a maga tanítványainak hagyta meg.

2) Az apostoli parancs, mely szerint Krisztus hívei szakadjanak el, különítsék el magukat másoktól, magában foglalja azt, hogy az úrvacsora még a kimondott egyháztagok, gyülekezeti tagok is egy szűkebb körének van szánva.

3) A bemeletésben is csak bizonyos minőségű személyek részesülhetnek, miből logikusan következik az a hit, hogy ugyanez a helyes az úrvacsora tekintetében is.”⁴²

A szerző elengedhetetlennek tartja az *újjászületést*, a *bemeletést*, a *gyülekezeti tagságot* és a *feddhetetlen életet*⁴³. Végül szól a nyílt úrvacsora hátrányos következményeiről⁴⁴.

Mivel magyarázható e korszak beszűkítő tendenciája? Egy példával szeretném megvilágítani: Amikor az angol baptisták körében tért hódított a nyílt *communió*⁴⁵, és e gyakorlat hívei között olyan neves személyek voltak, mint pl. J. Bunyan, R. Robinson vagy C. H. Spurgeon⁴⁶, az amerikai baptisták olyan nyugtalanítónak tartották ezt, hogy amúgy is

zárt communiójukat egyre zártabbá igyekeztek tenni. Másfelől, meg akarták védeni (ti. az amerikaiak) saját álláspontjukat. Ennek eredményeként jött létre a korábban már említett J. R. Graves-féle mozgalom.

A magyarországi okok, amelyek szorosabb gyeplőfogásra készítették e kor reprezentánsait, lehetnek a következők:

1) A szocialista Magyarországon gyorsan jelentkezett a népegyházak válsága. Baptista szempontból e jelenség egyik okának az látszott, hogy sem a bemeztést, sem az úrvacsorát nem gyakorolták eléggé biblikusan. A hasonló bomlástól való félelem lehetett az egyik ok.

2) Az egyre általánosabban jelentkező szekularizáció kivédési szándéka lehetett a másik oka a zártság őrzésének vagy fokozásának.

3) A mezőgazdaság szocialista átszervezése nyomán egyrészt a családi és faluközösségek bomladozása, másrészt az urbanizáció és a munkaerő átcsoportosulása, nem utolsó sorban a falusi gyülekezetek egyrésztének elnéptelenedése (fenti okok természetes következményeként is) sugallhatta a gyülekezeti élet szilárdabbá (ez esetben) zártabbá tételét.

4) A kibontakozó ideológiai harc – úgy tűnhetett – szükségeli a sorok rendezését, mégpedig szigorú normák szerint.

Fentieken túl bizonyára más okok is számításba jöhetnek (mint pl. az amerikai Déli Baptista Szövetség jóval erősebb szellemi hatása, mint mondjuk az angol baptistáké; az ökumenikus mozgalom kiteljesedése, stb.) Mindenesetre az is tény, hogy lépések történtek – különösen az utolsó néhány évben – a nyitás tekintetében. Világossá lett, hogy értékeink akkor válnak hasznosakká, ha megosztjuk őket, ha merjük vállalni az összehasonlítást akkor is, ha nem eleve látszik, hogy a mi álláspontunk a biblikusabb (mint pl. a bemeztés vonatkozásában), s ha hiányosságokra döbbenünk, vállaljuk az igei korrekciót is.

A jelenhez tartozik a Baptista Világszövetség és a Református Világszövetség dialógusáról kiadott dokumentum megállapítása is (17. lap 11. pont): „many Baptist and Reformed Churches practice mutual recognition to the communion of the Lord's Supper”. „Hasonlórol magyarországi gyülekezeti tapasztalatból is tudunk, sőt néhány gyülekezeti szintű ökumenikus intercommunióról is”⁴⁷.

A „gyülekezeti szintű ökumenikus intercommunió” – amennyiben általános gyakorlatra is gondolunk – mindenképpen a jövő kérdése, ami alapos teológiai és tudati előkészítést igényel.

Az 1973. ápr. 24-i hatállyal életbe lépett Baptista Hitvallás 11. pontja az úrvacsoráról a következőket tartalmazza: „Hisszük, hogy az úrvacsorát Jézus Krisztus szerezte, hogy azzal rendszeresen élve, hálaadással emlékezzünk végtelen szeretetére, és cselekvő módon hirdessük halálát, amíg visszatér.

Az Úr Jézus halálának emlékjegyeiben, a kenyérben és a borban azok részesülnek, akik újjászülettek, hitük vallomására bemeztkeztek, Istennel és embertársaikkal rendezett közösségben élnek.

Az úrvacsora jegyei – a kenyér és a bor –, Krisztus megtört testének és kiontott vérének jelképei. Ha ezeket hittel, a Megváltóra emlékezve

vesszük magunkhoz, a Szentlélek által lélekben egyesülünk Urunkkal, mert a külső cselekmény során megújul bennünk a bizonyosság: Immánuel! Velünk az Isten.

Az úrvacsorában, Krisztussal való közösségünkkel egyidejűleg kiábrázolódik és megújul testvéreinkkel való közösségünk is⁴⁸.

Mennyiben jelent előrelépést e hitvallás?

1. Elkerüli az úrvacsora minősítő megnevezését, így tág teret biztosít a szabad értelmezésnek.

2. Nem szabályozza az úrvacsora gyakoriságát, ebben a vonatkozásban is tiszteletben tartja a helyi gyülekezetek döntését.

3. Tartalmazza a hálaadó emlékezés, az eszkatologikus előretekintés és a cselekvés eszméjét.

4. Hangsúlyozza a hit gyümölcseként és a Szentlélek közreműködésével előálló Krisztussal való lelki egyesülést, ugyanakkor világosan állást foglal a kenyér és bor jelképi mivolta mellett.

5. Tekintettel van az egymással való közösség megújulásának szükségére is.

6. Sem itt, sem a „gyülekezeti fegyelem” cím alatt nem tud az úrvacsorától való eltiltásról, mint fegyelmező eszközről.

7. Nem utal arra, hogy csak lelkész (esetleg avatott presbiter vagy diakónus) oszthatja csupán a jegyeket. E tekintetben is biztosítja a szabadságot.

8. Nem sugallja a zárt communiót⁴⁹. Tudomásul veszi a zárt intercommuniót⁵⁰, sőt: nem tekinti kimondott feltételnek a baptista gyülekezeti tagságot sem.

9. Nem enged azonban a bemerítés és újjászületés, valamint a rendezett közösségi élet vonatkozásában.

Ugy vélem, e hitvallás a hetvenes évek igen értékes dokumentuma. Nagyjából középutasnak mondható, ha világviszonylatban nézzük a baptista állásfoglalásokat az úrvacsora kérdésében. Magyarországi viszonylatban azonban – talán nem túl nagy szó –: forradalmi újat jelent. Tükrözi, hogy közösségünk (legalább is elfogadott hitvallásában!) a befele fordulás helyett a kitárulkozás útjára lépett. Néhány ponton természetesen továbbfejleszthető e hitvallás is. E pontok is szóba kerülnek a következő részben.

III.

TÁVLATOK

Szeretnék megszólaltatni néhány kiemelkedő baptista teológust annak illusztrálására, hogy merre tart a baptista úrvacsora-tan.

Dr. D. S. Russell, az Európai Baptista Szövetség elnöke, az angol baptisták főtitkára szerint: „A sakramentumok először és mindenek felett Isten cselekményei. Áldásaikat bűnbánat és hitvallás által élvezhetjük. A

sakramentumok – akár az igehirdetés – hatást gyakorolnak a hívő lélekre, úgy, hogy általuk (és az őket megelőző hit által) Isten kegyelme elnyerhető. Az úrvacsora a közösség, a testvériség, az egyetemesség, a Krisztusban való egység jele⁵¹.

Az amerikai baptisták között általában a mai napig az úrvacsora emlékjele dominál⁵². Vannak azonban olyan jelek, amelyek arra utalnak, hogy egyre többen ismerik föl: „a vacsora az *örvendezés és hálaadás* alkalma is, tehát eucharistia⁵³!

Dr. L. E. Rhodes, a Broadway Baptist Church (Knoxville, Tennessee) lelkipásztora, aki gyülekezeti munkája mellett egész Knoxville keresztyéneinek felekezeti tevékenységét koordinálja, a louisville-i teológiai szeminárium folyóiratában (Review and Expositor) mint vendégíró így kezdi tanulmányát: „E tanulmányt olyan valaki írta, aki egykor kényszerűségből és kötelességszerűen osztotta az úrvacsorát, most azonban örömmel és fenntartás nélkül. Sok megpróbáltatáson, tévedésen, gyötrelmen és reménységen keresztül, hosszú úton jutott el idáig⁵⁴. A bevezetőben arról szól, hogy mennyiben ige (szó) a sakramentum: „A sakramentum is szó, még ha több is annál, hiszen a szó kommunikációs eszköz. Azt jelenti ez, hogy cselekmények, dolgok és személyek: s z a v a k, alkalmasak tehát fenyegetés, szeretet, reménység, stb. közvetítésére. Ha jobban figyeltünk volna az Újszövetségre, régóta tudnánk ezt ... Az Ige testté lett és lakozék miközöttünk ... – ez azt jelenti, hogy az Ige lehet személy vagy esemény, vagy mindkettő⁵⁵.

„Igen fontos, hogy föl hagyjunk a szó korlátozott használatával. Marshall McLuhan mondja, hogy a szavakon túl kell jutnunk egészen addig, ahol a „médiium az üzenettel azonosul”. Fény, hang, szín és cselekmény hatékonyabban válhat üzenetközvetítővé, mint az írott és mondott szó. Az egyháznak számolnia kell az új kommunikációs módszerekkel ... Az úrvacsorának igévé kell válnia számunkra⁵⁶.

A következőkben az angol baptisták úrvacsoráról kiadott nyilatkozatából idézek:⁵⁷ „Az úrvacsora a keresztyén egyház istentiszteletének koronája. Annak ellenére, hogy értelmezés tekintetében nagyon eltérőek a vélemények, az úrvacsorai istentisztelet fölmérhetetlenül fontos egységet képez a keresztyének közösségében⁵⁸.

„Mi az Úr rendelését, a mi Urunk kinszenvedésének és győzelmének inkább boldog, mint komor megemlékezésének tekintjük ...⁵⁹

„Szerintünk az úrvacsorát nem lehet pusztá emlékezésékként felfogni. A baptisták teljesen elvetik azt a nézetet, hogy a kenyér és a bor ... bár-miképpen is lényegileg átalakul. A jegyek azok maradnak, amik voltak. Azt sem hisszük, hogy Krisztus teste és vére a jegyekkel egyesül vagy azokban jelen van ... Az ilyen téves gondolatok elleni tiltakozás bizonyos baptista körökben abban nyilvánult meg, hogy igyekeztek kizárólag az „emlékezésről” beszélni. Miközben egyetértünk a tiltakozókkal, szeretnénk kifejezni azt a nézetünket, hogy az úrvacsora sokkal több egyszerű emlékezésnél ...⁶⁰

„Hisszük, hogy Jézus Krisztus az úrvacsorai istentiszteleten valóban jelen van. A szolgálatot Ő veszi kezébe, önmagát adja, hogy felüdítse az övéit (v. ö. Lk 24:30). Az úrvacsora így a kegyelem tényleges eszköze, különleges eszköze, de nem a különleges kegyelem eszköze”⁶¹.

„A nyílt- vagy zárt *communio* kérdésében a baptisták között nincs nézetazonosság... Megjegyezni kívánjuk viszont, hogy mindaddig, amíg a baptisták sem értenek egyet e kérdésben, nincs jogunk arra, hogy más hitvallású keresztyéneket kritizáljunk, olyanokat, akik nem képesek arra, hogy minden további nélkül közösen úrvacsorázzanak egymással... Türelmesnek kell lennünk egymás iránt, mint akik testvérek vagyunk a Krisztusban...”⁶²

Az idézett nyilatkozat a továbbiakban arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen alapon van jogunk nekünk baptistáknak megtagadni az úrvacsorát olyan Krisztusban hívő, gyümölcsöző életű keresztyénektől, akik csak annyiban különböznek tőlünk, hogy csecsemő korban kereszttették meg őket? A szerzők úgy látják (ApCs 10. alapján), hogy engedni kellene magunkat meggyőzetni a Szentlélek által (ahogy végülis Péter engedte) arról, hogy kizárólag Krisztusra tartozik, hogy kiket enged az ő asztalához⁶³.

Végezetül hadd idézzem újra Kocsis professzort: „Az úrvacsora a *szolgálat sakramentuma* lesz azáltal, hogy Jézus krisztus az Atyától kapott küldetésében és szolgálatában részesíti egyházát, a gyülekezetet, testének tagjait (v. ö. Jn 13:1–40). Tévtűt volt a sakramentum értelmezésében az az elképzelés, hogy az úrvacsora az egység, az igaz tanítás, a *‘doctrina orthodoxa’* kifejezésének a sakramentuma. Ez az értelmezés elzárja a közösséget más felekezetek tagjaitól, akik hozzánk hasonlóan hisznek Krisztusban, kizárja a világot az úrvacsora áldásából. Viszont az az értelmezés, amely szerint az úrvacsora a szolgálat sakramentuma, magában foglalja a Krisztus más egyházakban élő népe felelősségét és a világ iránti felelősséget is.

Az *intercommunio* sem az úrvacsora jelentőségének liberális leértékelésével, sem mágikus szakrális értelmezésével nem hozható létre, csak úgy, ha benne az embernek szolgáló és az övéit szolgálatra küldő Ur ajándékát látjuk. Az *intercommunio*ra törekednünk kell, hiszen ebben lesz igazán nyilvánvalóvá a Krisztus teste tagjainak *communio*ja, egysége. A keresztyénségnek soha nem szabad bűnbánat nélkül elmenni az *intercommunio* hiányának a botránkoztató ténye mellett. Viszont azt is tudnunk kell, hogy sem megalkuvás, sem közöny nem hozhatja létre Krisztus követőinek az úrvacsorában megnyilvánuló látható egységét, csak az úrvacsora sakramentuma jelentőségének új, evangéliumi felismerése”⁶⁴.

ÖSSZEGEZÉS

Úrvacsora-gyakorlatunk sok tekintetben elszegényedett. Gyakran hiányzik belőle a valóságos hála, az örömteli ünneplés, eszkatologikus reménység. Nem mindig jár vele együtt a szellemi megújulás, az evangélizáció és a szolgálat.

Az a Jézus, aki az utolsó vacsorán megmosta a tanítványok lábát, példát adott nekünk a szolgálatra. Azzal pedig, hogy a terített asztal mellől kelt föl, és — mintegy megszakítva a liturgikus vacsorát — alantas szolgálatba kezdett, oly módon kapcsolta össze az úrvacsorát és a szolgálatot, hogy azt ember nem választhatja szét. Az értünk halált vállaló Úr hív bennünket új, egymás és mindenki felé irányuló szolgálatra. Vajon merünk-e, akarunk-e Vele indulni?

Ifj. Almási Mihály

JEGYZETEK

- 1 Nagy József: „Irtam néktek...” (SZET, Bp., 1975.) 259. oldal
- 2 Nagy József: i. m. 259–260. oldal
- 3 Hitvallomása és szerkezete a keresz-
telt keresztyén gyülekezeteknek,
melyeket közönségesen baptisták-
nak neveznek (Baptista Hitközség,
Budapest, 1898., a továbbiakban:
Ócsai Hitvallás) 21–28. old.
- 4 V. ö. Udvarnoki András (a szeminá-
rium alapító igazgatója): Keresztyén
hittan, 185–209. oldal.
- 5 V. ö. Dr. Udvarnoki Béla: Kik a
baptisták? (Nagyvárad, 1946., a
jegyzetben a 2. kiadás (Novi Sad,
1972) oldalszámozását veszem fi-
gyelembe) 17–36. oldal. Szó esik
az úrvacsoráról pl. a gyülekezeti fe-
gyelem kapcsán (49. oldal.)
- 6 V. ö. Theologiai Szemle, 1979.,
65–74. oldal.
- 7 V. ö. Theologiai Szemle 1979.,
73. oldal.
- 8 Ócsai Hitvallás: 26–28. oldal.
- 9 Udvarnoki András: i. m. 201–209.
oldal.
- 10 Udvarnoki András: Hittan, iskolai
és általános használatra (Baptista
Könyvkereskedés, Budapest, Bap-
tista Hittankönyvek 4.) 31. oldal.
- 11 Dr. Gill Everett: Az újszövetségi
gyülekezet (ford.: dr. Udvarnoki
Béla, Baptista Könyvkereskedés,
Budapest, 1933.) 32–37. oldal.
A szerző az Egyesült Államok Déli
Baptista Szövetségének európai
megbízottja volt. A népszerű kötet
nagy hatással volt a magyar baptis-
ták teológiai gondolkodására.
- 12 „Újtestamentomi teológia, írta dr.
Stevens György Barker, a yali egye-
tem rendszeres teológiai professzo-
ra, szabadon fordította: Baranyay
Mihály, a Baptista Teológiai Szemi-
narium igazgatója”, 101. oldal.
- 13 Miután a baptisták sohasem dön-
töttek egyetemesen arról, hogy mi-
nek nevezzék a bemeztést és az úr-
vacsorát, nem róható föl elődeink-
nek az illusztrált sokszínűség. Mivel
azonban általánosságban az „ordi-
nációt” részesítik előnyben a bap-
tisták az egyéb nevekkal szemben,
pozitív változásnak tekinthető a
névmódosulás. Megjegyzem itt,
hogy a sakramentum név is haszná-
latos. John Smith (az első ún. „Ge-
neral Baptist”) pl. 1609-ben ezt a
szót használja híres hitvallásában.
(V. ö. W. L. Lumpkin: Baptist Con-
fessions of Faith, Judson Press,
Third Printing, 1978.) 101. oldal.
John Smith nyomán sokan haszná-
lják a későbbiekben is a sakra-
mentum kifejezést (v. ö. pl. i. m.
317. és 321. o., az ún. „Orthodox
Creed” idevágó részleteivel, melyek
mind a sakramentum, mind az ordi-
natio szót használják, 1679-ben).
Az Újszövetségben valójában egyik
kifejezés sem szerepel a bemeztés-
sel vagy az úrvacsorával kapcsolato-
san. Ezért baptista szerzők igen
gyakran megkísérelnek ún. semleges
terminus technicust használni, mint
pl. John Ryland, Sr. (1777), aki ezt
írja: „Baptism and the Lord’s Sup-
per are the two positive institutions
of the New Testament” (A bemeztés
és az úrvacsora az Újszövetség
két pozitív intézménye – a „szerze-
mény”, „létesítmény” vagy „alapít-
vány” értelemben). V. ö. A. Payne:
The Fellowship of Believers (Lon-
don, Carey Kingsgate Press, 1952.)
66. oldal. – a Review and Expositor
nyomán (1969., 26. oldal W. M.
Patterson: The Lord’s Supper in
Baptist History).
- 14 V. ö. 13. jegyzet: „pozitív intéz-
mény”
- 15 V. ö. Ifj. Almási Mihály: „... és to-
vábbment az ő útján örömmel”
(SZET, Bp., 1976.) 11–13. oldal. Itt
jegyzem meg, hogy az Amerikai
Déli Baptista Szövetség 1919. máju-
sában, Atlantában tartott konven-
ciójáról egy hitvallást küldött az eu-
rópai baptistáknak, melyet a Ma-
gyarországi Baptista Gyülekezetek
Szövetsége 1920. szept. 2–3-án Bu-
dapesten tartott I. közgyűlésén, el-
fogadott. Ebben az úrvacsora „foly-
tatólagos tiszteletadásnak” minő-

- sül, melyet „mi teszünk az Ő emlékezésére”. „A rendeletek (ti. a keresztség és az úrvacsora) *nem szentségek*. Ezek jelképek, amelyeket a gyülekezetek tekintetbe vesznek és fenntartanak”.
- 16 Ócsai Hitvallás: 26. oldal.
 - 17 Udvarnoki András: Hittan... 33. oldal.
 - 18 Udvarnoki András: Keresztyén hit: 201. oldal.
 - 19 I. m. (Újtestamentomi teológia) 101. oldal.
 - 20 Dr. Gill: i. m. 37. oldal.
 - 21 Ócsai Hitvallás: 26. o.
 - 22 Udvarnoki András: Keresztyén hit: 201. oldal.
 - 23 Vasárnapi Tanító. Havi folyóirat vasárnapi iskolák és családok számára, felelős szerkesztő: Balogh Lajos, 5. évfolyam 2. szám, 1901., 25. oldal.
 - 24 Ócsai Hitvallás: 28. oldal.
 - 25 Dr. Gill: i. m. 37. oldal.
 - 26 J. R. Graves: Intercommunion Inconsistent, Unscriptural, and productive of Evil (1181), v. ö. Review and Expositor, 1969. 25. o.
 - 27 Clifton Courtney, Jr., The Question of Participation in the Lord's Supper among Baptists in North Carolina and Virginia, (Unpublished Th. M. thesis, Southern Bapt. Th. Sem., 1963. 12. oldal). V. ö. Review... 1969. 26. oldal.)
 - 28 Ócsai Hitvallás: 39. oldal.
 - 29 Udvarnoki András: Hittan... 33–34. oldal.
 - 30 Udvarnoki András: Hittan... 30. oldal.
 - 31 Dr. Gill: i. m. 42–51. oldal.
 - 32 Dr. Udvarnoki Béla: i. m. 49. oldal.
 - 33 Dr. Kocsis Elemér: Dogmatika (A Debreceni Ref. Th. Ak. Rendsz. Th. Szem. Tanulmányi Füzetek 4., Debrecen, 1976.) 243. oldal.
 - 34 Ócsai Hitvallás: 26. oldal.
 - 35 Ócsai Hitvallás: 26. oldal.
 - 36 V. ö. pl. Vasárnapi Tanító, 1901., 22–25. oldal.
 - 37 Nagy József: Rendszeres teológiai jegyzetek II. 115–133. oldal.
 - 38 Nagy József: i. m. 124. oldal.
 - 39 Nagy József: i. m. 124. oldal.
 - 40 Nagy József: i. m. 125. oldal.
 - 41 Nagy József: i. m. 129. oldal.
 - 42 Nagy József: i. m. 129. oldal.
 - 43 V. ö. Nagy József: i. m. 130–132. oldal.
 - 44 V. ö. Nagy József: i. m. 132–133. oldal.
 - 45 *Nyílt communio* alatt azt a gyakorlatot értjük, melynek során olyan személyeket hívunk az Úr asztalához, „akik mint csecsemők meghintés által, vagy mint felnőttek bemeztetéssel megkereszteltettek, azonban nem baptista gyülekezeti tagok” – V. ö. Clifton Courtney, i. m. 12. oldal, valamint Review... i. m. 26. oldal.
 - 46 V. ö. Review... i. m. 28–30. oldal.
 - 47 V. ö. Theologiai Szemle 1979. 73. oldal.
 - 48 A Magyarországi Baptista Egyház Alapokmányai, Bp., 1974. 61. oldal.
 49. Azt, hogy kizárólag a helyi gyülekezet tagjai úrvacsorázhatnak.
 - 50 E kifejezést amerikai teológusok használják, azt értik alatta, hogy bármely baptista gyülekezethez való tartozás alapot jelent akármelyik másik bapt. gyülekezet úrvacsoráján való részvételre (v. ö. Review... i. m. 27. oldal.)
 51. D. S. Russell: „The ministry and Sacraments”, The Baptist Quarterly, XVII. (1957–58) 71–73. oldal. V. ö. Review... i. m. 31. oldal.
 - 52 V. ö. Review... i. m. 33. oldal.
 - 53 V. ö. Review... i. m. 34. oldal.
 - 54 V. ö. Review... i. m. 59. oldal.
 - 55 V. ö. Review... i. m. 59. oldal.
 - 56 V. ö. Review... i. m. 60. oldal.
 - 57 The Lord's Supper (A Baptist Statement, London, „Carey Kingsgate Press Ltd.” (1951) ford.: Szebeni Olivér, Bp., 1980. – kézirat–)
 - 58 The Lord's Supper, (i. m.) 5. oldal.
 - 59 The Lord's Supper, (i. m.) 17. oldal.
 - 60 The Lord's Supper, (i. m.) 18. oldal.
 - 61 The Lord's Supper, (i. m.) 19. oldal.
 - 62 The Lord's Supper (i. m.) 33. oldal.
 - 63 The Lord's Supper (i. m.) 33. oldal.
 - 64 Dr. Kocsis Elemér: i. m. 240–241. oldal.